

STARTAPLARNI LOYIHALASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

NISHON TUMAN TEXNIKUMINING
BIZNES ASOSLARI FANI O'QITUVCHISI
ZARIFJON BAZAROV NORBOYEVICH

Annotatsiya: Ushbu maqolada startap loyihalarni yaratish, loyihalashtirish va rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Startaplar bugungi raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion tadbirkorlikning muhim shakli bo'lib, yangi texnologiyalar, mahsulot va xizmatlarni joriy etish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Maqolada startap tushunchasi, loyihalashtirish bosqichlari, biznes-model va biznes-rejaning o'rni, moliyalashtirish manbalari hamda startap faoliyatida yuzaga keladigan asosiy muammolar yoritilgan. Tadqiqot natijalariga asoslanib, startap loyihalarni samarali amalga oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: startap, innovatsion tadbirkorlik, startap loyihasi, biznes-model, biznes-reja, raqamli iqtisodiyot, investitsiya.

Kirish

So'nggi yillarda jahon iqtisodiyotida innovatsion rivojlanish jarayonlari jadallashib, startap loyihalarning ahamiyati sezilarli darajada oshdi. Startaplar yangi g'oyalar va texnologiyalar asosida tashkil etilib, qisqa vaqt ichida yuqori iqtisodiy natijalarga erishish imkoniyatiga ega bo'lgan tadbirkorlik subyektlari hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida startaplar iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, raqobatbardoshlikni oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynamoqda.

Startap loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ularni puxta va ilmiy asosda loyihalashtirish zarur. Loyihalashtirish jarayoni nafaqat biznes g'oyani shakllantirish, balki bozorni chuqur tahlil qilish, moliyaviy resurslarni rejalashtirish,

risklarni baholash va samarali boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqishni ham o'z ichiga oladi. Shu bois startaplarni loyihalashtirish masalasi bugungi kunda dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur maqolaning maqsadi startaplarni loyihalashtirish jarayonining asosiy bosqichlari va zamonaviy yondashuvlarini tahlil qilish hamda ularning iqtisodiy samaradorlikdagi o'rnini ochib berishdan iborat.

I bob. Startap tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati

Startap – bu innovatsion g'oya asosida tashkil etiladigan, yuqori darajadagi noaniqlik va risk sharoitida faoliyat yurituvchi, tez o'sishga yo'naltirilgan biznes loyihadir. Startaplarning asosiy farqli jihati ularning yangilikka asoslanganligi va bozor ehtiyojlariga tez moslashish qobiliyatidir.

Iqtisodiy jihatdan startaplar:

- innovatsion mahsulot va xizmatlar yaratadi;
- raqamli texnologiyalarni keng joriy etadi;
- investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy faollikni oshiradi;
- bandlik darajasini yaxshilaydi.

Shu sababli startaplar milliy iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishida muhim omil sifatida qaraladi.

II bob. Startaplarni loyihalashtirish bosqichlari

Startap loyihani ishlab chiqish va amalga oshirish quyidagi asosiy bosqichlarda olib boriladi:

2.1 Innovatsion g'oyani shakllantirish

Startap muvaffaqiyatining asosi dolzarb va bozor talabiga mos g'oyaga bog'liq. G'oya muayyan muammoni hal etishi va iste'molchilar uchun qiymat yaratishi lozim.

2.2 Bozor va raqobatchilarni tahlil qilish

Bozor tahlili startap mahsuloti yoki xizmatiga bo'lgan talabni aniqlash, maqsadli auditoriyani belgilash va raqobatchilar ustunliklarini baholash imkonini beradi.

2.3 Biznes-model tanlash

Biznes-model startapning daromad olish mexanizmini belgilaydi. To'g'ri tanlangan biznes-model startapning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

2.4 Biznes-reja tuzish

Biznes-reja loyihaning moliyaviy, marketing va tashkiliy jihatlarini aks ettiruvchi muhim hujjat bo'lib, investorlar uchun asosiy axborot manbai hisoblanadi.

III bob. Startaplarni moliyalashtirish va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari

Startaplarni rivojlantirishda moliyaviy resurslar muhim ahamiyatga ega. Moliyalashtirish manbalariga quyidagilar kiradi:

- shaxsiy mablag'lar;
- ventur kapital;
- biznes farishtalar;
- davlat grantlari va subsidiyalari;
- kraudfanding platformalari.

Davlat tomonidan startaplarni qo'llab-quvvatlash innovatsion muhitni rivojlantirish va tadbirkorlik faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, startaplarni loyihalashtirish zamonaviy innovatsion iqtisodiyot sharoitida strategik ahamiyatga ega bo'lgan murakkab va tizimli jarayon hisoblanadi. Startup loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, avvalo, innovatsion g'oyaning dolzarbligi, bozor talablariga mosligi va amaliy qiymat yaratish qobiliyati bilan bevosita bog'liqdir. Shu bilan birga, startaplarni loyihalashtirish jarayonida bozorni chuqur tahlil qilish, raqobat muhitini to'g'ri baholash va maqsadli auditoriyani aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali biznes-model va puxta ishlab chiqilgan biznes-reja startup loyihalarning barqaror faoliyat yuritishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Moliyaviy resurslarni rejalashtirish, investitsiyalarni jalb qilish va

risklarni boshqarish mexanizmlarining to'g'ri tashkil etilishi startaplarning iqtisodiy samaradorligini oshiradi hamda ularning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar, innovatsion yechimlar va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish startaplarning raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Davlat tomonidan startaplarni qo'llab-quvvatlash, inkubatsiya va akseleratsiya dasturlarini rivojlantirish, ventchur moliyalashtirish tizimini takomillashtirish innovatsion tadbirkorlik muhitini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Umuman olganda, startaplarni loyihalashtirish jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, zamonaviy yondashuvlardan keng foydalanish va amaliy mexanizmlarni joriy etish iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga, yangi ish o'rinlari yaratilishiga va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarilishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-sentabrdagi PF-5544-son Farmoni "Innovatsion rivojlanish strategiyasi to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi PQ-307-son Qarori "Startup loyihalarni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida".
4. Ries, E. The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses. – New York: Crown Business, 2017.
5. Blank, S., Dorf, B. The Startup Owner's Manual: The Step-by-Step Guide for Building a Great Company. – California: K&S Ranch Press, 2019.
6. Osterwalder, A., Pigneur, Y. Business Model Generation. – Hoboken: Wiley, 2018.
7. OECD. Entrepreneurship at a Glance. – Paris: OECD Publishing, 2021.

8. World Bank. Innovation and Entrepreneurship in Emerging Economies. – Washington, DC, 2020.

9. Davlat statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasida kichik biznes va startaplar rivoji bo‘yicha statistik ma’lumotlar. – Toshkent, 2022.

10. Schumpeter, J. A. The Theory of Economic Development. – Harvard University Press, 2016.